

Prvič bomo Mednarodni dan jam in krasa praznovali v Postojni

10.9.2026 - | gov.si

Od letošnjega leta 13. septembra praznujemo Mednarodni dan jam in krasa, ki ga je 12. novembra 2025 razglasila Generalna konferenca UNESCO. Slovenija bo prvi mednarodni dan obeležila v Postojni, kjer ima sedež Mednarodna speleološka zveza. Mednarodni dan je namenjen ozaveščanju o pomenu jam in krasa, spodbujanju raziskovanja in izobraževanja ter prizadevanjem za njihovo varstvo.

Županova jama

Pobudo je na predlog Mednarodne speleološke zveze uradno predložila Republika Slovenija. Pri postopku razglasitve so pomembno vlogo imeli Mednarodna speleološka zveza, bivše Ministrstvo za naravne vire in prostor (sedaj Ministrstvo za okolje in prostor), Urad za UNESCO pri Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in inovacije ter Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve. K uspešni razglasitvi je pomembno prispevalo tudi Stalno predstavništvo Republike Slovenije pri UNESCO v Parizu, ki je pridobivalo mednarodno podporo pobudi.

Jame in kraški svet pokrivajo skoraj petino kopnega in so vir pitne vode za več kot milijardo ljudi. Skrivajo edinstvene podzemne ekosisteme, fosilne zapise in sledi človekove preteklosti. So pomemben del naravne in kulturne dediščine ter imajo ključno vlogo pri ohranjanju geopejstrosti in biotske raznovrstnosti ter pri razumevanju zgodovine Zemlje in podnebnih sprememb.

Številne jame in kraške značilnosti so že priznane kot naravna in kulturna dediščina. Škocjanske jame so bile leta 1986 prvo območje v Sloveniji, vpisano na UNESCO-v seznam svetovne dediščine, leta 2004 pa so bile vpisane tudi na seznam biosfernih območij UNESCO. Slovenija se je z Zakonom o Regijskem parku Škocjanske jame leta 1996 zavezala k ohranjanju in trajnostnemu upravljanju tega izjemnega območja.

Za upravljanje parka skrbi Javni zavod Park Škocjanske jame, ki poleg varstvenih in razvojnih aktivnosti skrbi za prepoznavnost območja, raziskovalno in izobraževalno dejavnost, vzdrževanje infrastrukture ter sodelovanje z domačini, ki živijo na območju parka.

Kljub izjemni pomembnosti jam jih slabo poznamo

Podzemne jame ostajajo slabo poznane, ranljive in pogosto premalo zaščitene. Pomen raziskovanja, razumevanja in varovanja jam in krasa je v ospredju tudi na mednarodni znanstveni konferenci Raziskujmo, razumimo in varujmo: k trajnostnemu upravljanju jam in krasa, s katero bomo v Sloveniji prvič obeležili Mednarodni dan jam in krasa.

Konferenca bo potekala od 10. do 13. septembra v Postojni pod častnim pokroviteljstvom predsednice Republike Slovenije dr. Nataše Pirc Musar in pokroviteljstvom UNESCO. Pri izvedbi sodelujejo Slovenska nacionalna komisija za UNESCO, Postojnska jama, Park Škocjanske jame, občini Postojna in Pivka ter Jamarska zveza Slovenije.

Varstvo jam in krasa

Jame in kraški pojavi so zelo ranljivi. Ogrožajo jih lahko različne človekove dejavnosti, med drugim gradnja, gnojenje ter pridobivanje surovin v kamnolomih in rudnikih. Jame, podzemno vodo in njihove ekosisteme ogrožajo tudi neurejeno odvajanje odpadnih voda, odlaganje odpadkov in druge oblike onesnaževanja.

Vse podzemne jame na območju Republike Slovenije so naravne vrednote državnega pomena in naravno javno dobro. Z njimi nihče ne sme ravnati tako, da bi ogrozil njihov obstoj. Zakon o varstvu podzemnih jam določa varstvene režime, ukrepe varstva in druga pravila ravnanja v jamah. Podzemne jame varujemo s skrbništvom, zavarovanjem oziroma začasnim zavarovanjem ter obnovitvijo.

V Sloveniji potekajo številni projekti, namenjeni ohranjanju kraških ekosistemov, vrst in habitatnih tipov ter podzemnih jam:

- Za Kras in Za Kras 2 – zagotavljanje primerne rabe kraških travišč in ostenij za ohranjanje izbranih habitatnih tipov in vrst na območju Nature 2000 Kras;
- Za jame – ohranjanje jamskih ekosistemov z zmanjšanjem vpliva turističnega obiska;
- ReNature – obnova mreže mokrišč in travišč, pomembnih za območja Natura 2000 ter druge zavarovane vrste in habitatne tipe v Biosfernem območju Kras in porečje Reke ter Krajinskem parku Pivška presihajoča jezera;
- Kras.Re.Vita – izboljšanje stanja naravovarstveno najpomembnejših delov travišč in barjanskih površin na Cerkniškem jezeru in Planinskem polju.

Na ministrstvu smo sklenili prve pogodbe o skrbništvu podzemnih jam

Ministrstvo za okolje in prostor je letos začelo sklepati prve pogodbe o skrbništvu podzemnih jam. Z njimi država formalno ureja status skrbnikov v skladu z Zakonom o varstvu podzemnih jam za jame, urejene za turistični obisk in določene z Odredbo o skrbništvu podzemnih jam.

Skrbništvo je ukrep varstva jam, katerega namen je ohranitev jame, jamskega živega sveta in jamskega inventarja. Skrbniške pogodbe med drugim določajo naloge skrbništva, načrt obiskovanja jame, pripravljen v sodelovanju ministrstva, skrbnika in Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave, pravice in obveznosti skrbnika in države, stroške skrbništva ter višino vstopnine, ki jo s sklepom določi minister, pristojen za ohranjanje narave.

S sklenitvijo pogodb želi ministrstvo zagotoviti ohranitev jamskega okolja tudi v jamah, urejenih za turistični obisk, in hkrati omogočiti kakovosten obisk, ki bo prispeval k ozaveščanju o izjemnosti in pomenu jamskega okolja.

Izbrani skrbniki imajo bogate izkušnje z raziskovanjem jam in vodenjem obiskovalcev. Obiskovalce bodo zato skozi jamsko okolje vodili s spoštovanjem do narave, raziskovalcev, ki so ta svet odkrivali, ter ljudi, ki so v njem pustili svoj kulturni pečat.

Na prvih javnih razpisih je ministrstvo po pregledu prispelih vlog izbralo skrbnike in z njimi uskladilo pogodbe, katerih del je tudi načrt obiskovanja. Pogodbe o skrbništvu so bile sklenjene z naslednjimi društvi:

- Jamarsko društvo Dimnice Koper za jamo Dimnice;

- Županova jama – Turistično in okoljsko društvo Grosuplje za Županovo jamo;
- Jamarsko društvo Planina za Planinsko jamo.

V podpisovanju je tudi pogodba o skrbništvu za Kostanjeviško jamo s Klubom jamarjev Kostanjevica na Krki.

Z Odredbo o skrbništvu podzemnih jam je ministrstvo določilo 22 podzemnih jam, v katerih se kot ukrep varstva izvaja skrbništvo. Ministrstvo bo septembra nadaljevalo postopek sklepanja skrbniških pogodb in objavilo nove javne natečaje za podzemne jame.

<https://www.gov.si/novice/2026-09-10-prvic-bomo-mednarodni-dan-jam-in-krasa-praznovali-v-postojni>